Ministerie van Financiën

HEDEN – GRAAG DONDERDAG 23-6 REACTIE IVM DEADLINE MR-STUKKEN

TER BESLISSING

Aan

de minister gez.

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

Generale Thesaurie
Directie Financieringen

Persoonsgegevens

nota

Aanbiedingsbrief Nota Deelnemingenbeleid 2022

Datum
21 juni 2022

Notanummer
2022-0000170394

Bijlagen
1. Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2022
2. Kamerbrief Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2022
3. Aanbiedingsformulier MR
4. Afschrift aan Eerste Kamer van de Kamerbrief Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2022
5. Openbaar te maken nota's
6. Reactie minister op Beslisnota Nota Deelnemingenbeleid 2022
7. Reactie staatssecretaris F&B op Beslisnota Nota Deelnemingenbeleid 2022

Aanleiding

Het commissiedebat (CD) over staatsdeelnemingen van 22 juni is geannuleerd. We verwachten daarom geen input meer van de Kamer op de Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2022 (Nota).

Beslispunten – minister

- Stemt u in met het agenderen van de Nota (bijlage 1) en bijgaande aanbiedingsbrief (bijlage 2) in de MR van 1 juli?
  - Indien u instemt, verzoeken wij u de Kamerbrief (bijlage 2) en het MR-formulier (bijlage 3) uiterlijk 23 juni te ondertekenen.
- Stemt u in met het sturen van een afschrift aan de Eerste Kamer (bijlage 4)?
  - Indien u instemt, verzoeken wij u het afschrift aan de Eerste Kamer (bijlage 4) te ondertekenen.
- Gaat u akkoord met het openbaar maken van eerdere nota's en deze nota (bijlage 5), conform de beleidslijn Actieve openbaarmaking nota's?
  - Indien u instemt, sturen wij de aanbiedingsbrief, de Nota en de onderliggende nota's na goedkeuring van de MR naar de Tweede Kamer.

Beslispunt – staatssecretaris van Financiën – F&B

- Bent u akkoord met het opnemen van de *Tax Governance Code* in de uitwerking van het beleid in handboeken en procesvoorstellen?
  - Indien u instemt, leggen wij de uitwerking ter goedkeuring aan u voor.

Kern

- U (minister) wilde de inbreng uit het CD van 22 juni verwerken in de Nota alvorens deze te versturen (bijlage 6). Het CD is echter geannuleerd.
- Op 12 september is een Notaoverleg gepland. Om de Kamer voldoende ruimte te geven voor vragen in aanloop naar dit overleg en om aan uw toezegging te voldoen de Nota voor de zomer te verzenden adviseren wij u om de Nota en aanbiedingsbrief te agenderen voor de MR van 1 juli.
- U (staatssecretaris) vroeg om medeondertekening en naar de *Tax Governance Code* (bijlage 7). De minister is verantwoordelijk voor het Rijksbrede deelnemingenbeleid. Daarnaast vervullen de minister, u en diverse andere ministers de rol van aandeelhouder. Om de rol van beleidsverantwoordelijk bewindspersoon en aandeelhouder gescheiden te houden, adviseren wij u om niet mede te ondertekenen. Zie toelichting voor ons voorstel voor de Tax Governance Code.

Toelichting

Politiek/bestuurlijke context en proces Staten-Generaal

U (minister) heeft toegezegd de Nota voor de zomer aan de Tweede Kamer te sturen en dat u een proces wilt opstarten met de Tweede en Eerste Kamer. Om de Nota voor het zomerreces (5 juli) naar de Kamer te sturen, is de MR van 1 juli de laatste mogelijkheid.

Alle drie de moties over de Nota uit het CD Deelnemingen van 26 januari 2022 (over brede welvaart, brede diversiteit en buitenlandse activiteiten) zijn verwerkt in de Nota. Daarnaast is de motie over arbeidsvoorwaarden uit het wetgevingsoverleg AF-KL van 30 juni verwerkt in de aanbiedingsbrief. U heeft de Tweede Kamer in april de contouren van de Nota gestuurd, die brief stond geagendeerd voor het CD Deelnemingen van 22 juni. De commissie Financiën heeft echter besloten om dit overleg te annuleren. Op 12 september is een Notaoverleg gepland door de commissie om de Nota Deelnemingenbeleid te bespreken. Om ervoor te zorgen dat de Kamer voldoende ruimte heeft om vooraf vragen te stellen is het belangrijk dat de Nota voor de zomer wordt verstuurd. Het Notaoverleg kan dan op basis van de inhoud worden gevoerd.

De nieuwe Nota bevat het beleid op hoofdlijnen. In handboeken en procesbeschrijvingen wordt het beleid verder uitgewerkt en kan nieuwe input van de Kamer worden meegenomen. Het beleid is dus niet af, maar wordt voortdurend doorontwikkeld. Eventuele moties tijdens het Notaoverleg van 12 september a.s. worden dan ook meegenomen in de uitwerking van het beleid. Bij fundamentele punten kan de Nota worden gewijzigd.

Tax Governance Code

De Tax Governance Code is een nieuwe fiscale gedragscode opgesteld door VNO-NCW die door 40 grote Nederlandse bedrijven wordt onderschreven, waaronder staatsdeelneming KLM. De Tax Governance Code heeft tot doel meer inzicht te geven in de belastingstrategie van grote internationale ondernemingen en wat zij betalen in de landen waar ze actief zijn. Eerder zijn hierover Kamervragen aan u (staatssecretaris) gesteld. U heeft aangegeven te spreken te zijn over deze gedragscode, omdat het bedrijfsleven hiermee laat zien haar maatschappelijke verantwoordelijkheid rondom belastingen serieus te nemen. U heeft ook aangegeven hoop te hebben dat meer bedrijven zich de komende periode bij dit initiatief gaan aansluiten.

Wij zien hier ook een rol voor staatsdeelnemingen. Wij stellen daarom voor dat wij de Tax Governance Code meenemen in de uitwerking van de Nota, bij de onderwerpen financiële positie en MVO. Wij leggen die uitwerking ter goedkeuring aan u voor.

Communicatie

U (minister) ontvangt separaat van COMM een woordvoeringslijn en Q&A's.

Openbaar te maken nota's

In de inventarislijst is opgenomen welke nota's samen met de Nota Deelnemingenbeleid openbaar gemaakt worden. Dit zijn nota's over de contouren en eerdere versies van de Nota Deelnemingenbeleid zelf en over de deelonderwerpen MVO en beloningen. Uit deze nota's blijkt onder andere uw aandacht voor een grotere rol voor MVO in de Nota, voor belangrijke

ontwikkelingen, zoals de klimaat- en energietransitie, en voor nauwe betrokkenheid van het parlement.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Datum	Naam document	Toelichting
10-2-2022	Nota- min- nieuwe nota deelnemingenbeleid	Notitie voorstel richting voor de nieuwe nota deelnemingenbeleid.
15-3-2022	Nota- min- vooruitkijkende brief staatsdeelnemingen 2022	
18-3-2022	Nota- min- update MVO-beleid staatsdeelnemingen	
6-4-2022	Nota- min- vergoedingen RvC's staatsdeelnemingen	
11-4-2022	Nota- min- TK- brief vooruitblik beheer staatsdeelnemingen- aanpassingen	Notitie over aangepaste Kamerbrief vooruitblik staatsdeelnemingen na overleg minister.
26-4-2022	Nota- min- integrale versie nota deelnemingenbeleid	
10-5-2022	Nota- min- nieuwe nota deelnemingenbeleid- start MR-traject	
2-6-2022	Nota-min- beslisnota Nota deelnemingenbeleid 2022	Minister geeft aan de inbreng van de Kamer tijdens het commissiedebat Staatsdeelnemingen van 22 juni te willen verwerken in de nota en houdt deze daarom aan.

Ministerie van Financiën

goedgestart - paar opm.

TER BESLISSING
Aan
de minister

Directie Financieringen

Persoonsgegevens

nota

Nieuwe nota deelnemingenbeleid

Datum
10 februari 2022

Notanummer
2022-0000033574

Bijlagen

Aanleiding

U heeft tijdens het commissiedebat staatsdeelnemingen van 26 januari 2022 toegezegd voor de zomer een nieuwe nota Deelnemingenbeleid naar de Kamer te sturen. De voorbereidingen voor de nieuwe nota zijn in 2021 gestart. Wij doen in deze notitie een voorstel voor de richting die wij voor ogen hebben voor het nieuwe deelnemingenbeleid en ontvangen graag uw reactie daarop.

Beslispunt

- Stemt u in met ons voorstel voor de richting voor de nieuwe nota Deelnemingenbeleid?

Indien gewenst, bespreken wij deze notitie graag met u.

Kern

- In de nieuwe nota Deelnemingenbeleid komt het publiek belang centraler te staan. Dit komt o.a. naar voren in het afwegingskader voor het aangaan en afstoten van deelnemingen. Hierbij wordt benadrukt hoe de staat als aandeelhouder zich onderscheidt van een private aandeelhouder.
- De staat blijft terughoudend met risicodragend participeren en bekijkt per geval of aandeelhouderschap meerwaarde heeft bij het borgen van het publieke belang, naast wet- en regelgeving.
- Het publiek belang krijgt ook nadrukkelijker een plek in onze rol bij de strategie en investeringen. De rol die staatsdeelnemingen kunnen vervullen bij de energietransitie en het meewegen van klimaateffecten bij investeringsbeslissingen vormen hierbij belangrijke speerpunten.
- MVO krijgt een prominente plek en zal een integrale rol spelen bij het beheer van deelnemingen. Van deelnemingen wordt een voorbeeldrol verwacht.
- In de nieuwe nota komt, naast blijvende aandacht voor meer vrouwen aan de top, ook aandacht voor bredere diversiteit en inclusie bij staatsdeelnemingen.
- Er komt een afwegingskader voor buitenlandse activiteiten waarbij de relatie met het publiek belang centraal staat. Activiteiten alleen voor winst zonder verband met de kernactiviteiten worden in principe niet goedgekeurd.
- Het beleid moet in april/mei gereed zijn om de MR van 10 juni te halen. Dat lijkt haalbaar. Er is dan ruimte voor uitloop om voor de zomer te publiceren.
- De Kamer krijgt in het voorjaar altijd een brief over de voortgang van de investeringen; komende keer wordt dit vooral een brief met de contouren van de nieuwe nota Deelnemingenbeleid. Mogelijk initieert de Kamer daarna een rondetafelgesprek of briefing.

Toelichting

Doelen deelnemingenbeleid

Het borgen van het publiek belang blijft het primaire doel van het deelnemingenbeleid. Ondersteunend aan het primaire doel zijn het behoud van maatschappelijk vermogen en goed ondernemingsbestuur.

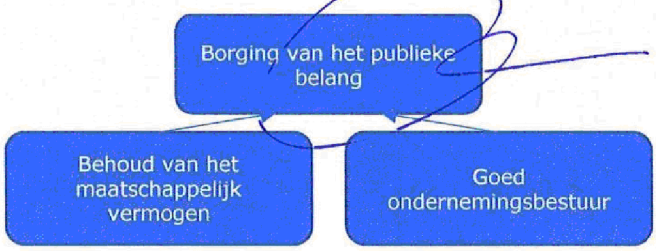

Figuur 1 – Doelen deelnemingenbeleid

Borging van het publieke belang staat centraal

De staat als aandeelhouder is geen reguliere aandeelhouder. Het publiek belang is altijd leidend bij het aangaan, beheren en afstoten van deelnemingen. In de nieuwe nota zal het publiek belang meer nadruk krijgen. Dit uit zich in onder andere de volgende onderdelen.

- *Afwegingskader aangaan en afstoten van deelnemingen*
  Er komt een afwegingskader voor het inzetten van het instrument staatsaandeelhouderschap. De essentie blijft ongewijzigd: de staat is terughoudend bij het risicodragend participeren in private ondernemingen en zet deelnemingen alleen in als dit meerwaarde oplevert bij het borgen van het publieke belang. Naar aanleiding van het commissiedebat noemen we thema's als economische veiligheid en de energietransitie als mogelijke reden om aandeelhouderschap van de staat in te zetten als aanvullend instrument op wet- en regelgeving. Het afwegingskader wordt gebruikt bij het evalueren van alle deelnemingen (over de looptijd van de nieuwe Nota) en kan aanleiding geven een deelneming af te stoten. Het aangaan blijft maatwerk: we streven geen grotere/kleinere of andersoortige portefeuille na.

- *Afwegingskader buitenlandse activiteiten*
  In de nieuwe nota zal een afwegingskader worden opgenomen voor buitenlandse activiteiten van deelnemingen. Dit kan worden gehanteerd bij de strategie en investeringsbeslissingen die ter goedkeuring worden voorgelegd. De mate waarin een buitenlandse activiteit bijdraagt aan het publiek belang staat hierbij centraal. Hoe minder de bijdrage aan het publiek belang, hoe minder de bereidheid van de aandeelhouder om in te stemmen met die activiteit en des te meer voorwaarden zullen gelden. Buitenlandse activiteiten die alleen op winst zijn gericht en geen enkel verband houden met de kernactiviteiten van de deelneming zullen in principe geen goedkeuring krijgen.

- *Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)*
  MVO wordt integraal onderdeel van de nota. Van staatsdeelnemingen wordt een voorbeeldrol verwacht. Staatsdeelnemingen dienen relevante internationale MVO-richtlijnen na te leven en ambitieuze doelen te stellen. Binnen de aandeelhoudersbevoegdheden (zoals investeringen en benoemingen en de betrokkenheid bij de strategie) wordt MVO verankerd. Het voornemen is om met de MVO-richtlijnen in de hand bij zoveel mogelijk deelnemingen concrete CO2-doelstellingen inclusief tijdpad te gaan afspreken. In jaarverslag kunnen we dan hierover rapporteren. Gezien het belang dat u aan MVO hecht, leggen wij op een later moment separaat een meer gedetailleerd voorstel om het MVO-beleid aan te scherpen ter besluitvorming voor.

- *Strategie en investeringen*

Brede welvaart/kerninidicatoren?

De aandeelhouder wordt betrokken bij de strategie van de deelnemingen en oefent daarmee invloed uit op het publieke belang. In de nieuwe nota komt meer focus op het voorbereiden, opstellen en opvolgen van de strategie door de deelneming. Ook bij investeringen wordt getoetst op het publiek belang. Nieuw in de nota is specifieke aandacht voor de energietransitie. Bij de beoordeling van investeringen in de energietransitie wordt de risico-rendementsafweging in een breed perspectief bezien. Daarnaast wordt de bijdrage die deelnemingen leveren aan de energie- en klimaattransitie nadrukkelijk meegewogen in de beoordeling.

- *Behoud maatschappelijk vermogen en goed ondernemingsbestuur*

De andere elementen in de nota richten zich meer indirect op het publiek belang en gaan vooral over goed ondernemingsbestuur en het behoud van maatschappelijk vermogen. Hieronder volgen kort de belangrijkste verschillen tussen het huidige beleid en voorgestelde nieuwe beleid.

- *Benoemingen*
  De aandeelhouder benoemt de leden van de rvc en in veel gevallen de leden van de rvb. In het huidige beleid was vooral veel aandacht voor meer vrouwelijke bestuurders en commissarissen. In het nieuwe beleid komt, naast blijvende aandacht voor meer vrouwen aan de top, ook aandacht voor bredere diversiteit en inclusie bij staatsdeelnemingen. Het gaat niet alleen om genderdiversiteit maar ook om aspecten als culturele achtergrond, leeftijd, seksuele oriëntatie en arbeidsbeperkingen.

- *Beloningen*
  De aandeelhouder stelt het beloningsbeleid voor de rvb en rvc vast. Sinds 2013 is het beloningsbeleid voor de raden van bestuur herijkt. In de nieuwe nota is geen herijking van de rvb-beloningen voorzien. Voor de rvc is op basis van onderzoek ruimte voor verhoging. Dit leggen wij op een later moment separaat voor ter beslissing.

- *Financiële positie*
  De aandeelhouder stelt de jaarrekening en winstbestemming vast. In het huidige beleid ligt de focus o.a. op normrendement en dividendbeleid. De nieuwe nota introduceert een bredere set aan financiële indicatoren en meer aandacht voor financiële gezondheid. Deelnemingen moeten voldoende gekapitaliseerd zijn om het publieke belang voor de lange termijn te borgen.

Verdere proces
De voorbereidingen van de nieuwe nota zijn in 2021 gestart, onder andere door gesprekken te voeren met externen. In een stuurgroep zijn de meest relevante beleidsdepartementen betrokken (IenW, EZK en AZ). Om de nota voor de zomer naar de Kamer te kunnen sturen, richten wij ons op de MR van 10 juni. Dat betekent dat de nota ongeveer in april/mei gereed moet zijn.

In het voorjaar sturen wij de gebruikelijke zogenoemde vooruitkijkende brief naar de Kamer. In die brief schetsen we de contouren van de nieuwe nota. Tijdens het commissiedebat staatsdeelnemingen van 26 januari is gesproken over rondetafelgesprekken en technische briefings. Wij vermoeden daarom dat de Kamer een dergelijke verdiepende sessie zal initiëren, bijvoorbeeld op basis van onze brief in het voorjaar.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

TER BESLISSING
Aan
de minister gez.
de staatssecretaris – Fiscaliteit en Belastingdienst

Directie Financieringen

Persoonsgegevens

nota

Vooruitkijkende brief staatsdeelnemingen 2022

Datum
15 maart 2022

Notanummer
2022-0000087922

Bijlagen
1. TK-brief – ter tekening
2. Overzicht investeringen (bijlage bij brief)

Aanleiding

Als onderdeel van de monitoringscyclus zoals vastgesteld door de vaste commissie voor Financiën, stuurt u de TK elk voorjaar een vooruitblik over staatsdeelnemingen. U (minister) heeft eerder dit jaar toegezegd de TK met deze brief te informeren over de contouren van de nieuwe Nota Deelnemingenbeleid. Daarnaast worden ontwikkelingen bij TenneT en de deelnemingen in de kansspelsector (namens de staatssecretaris) geadresseerd.

Beslispunten

- Bent u (minister en staatssecretaris) akkoord met de aangehechte Kamerbrief? Dan verzoeken wij u beiden deze te ondertekenen.

Kern

- De nieuwe Nota Deelnemingenbeleid (Nota) staat dit jaar centraal in de vooruitkijkende brief. De brief bevat de hoofdlijnen en belangrijkste prioriteiten uit de Nota. Daarmee geeft u invulling aan de wens van de Kamer om in een vroeg stadium te worden betrokken. U ontvangt op korte termijn een eerste volledige versie van de Nota, vooruitlopend daarop ontvangt u al een voorstel voor het MVO-beleid.
- In de brief gaat u ook in op de uitdagingen rondom de zeer omvangrijke investeringsopgave van TenneT, die voortkomt uit hoge klimaatambities. Hoewel TenneT de komende 10 jaar met EUR 6 mld per jaar volop investeert, blijft dit achter bij de investeringsopgave.
- Daarnaast gaat u in op de initiatieven van Gasunie op het terrein van LNG, waaronder de onlangs gesloten MoU voor een LNG-terminal in Brunsbüttel.
- In de brief gaat u (staatssecretaris) in op ontwikkelingen bij de kansspeldeelnemingen, waaronder een terugkoppeling van uw gesprekken met de directies van deze ondernemingen.
- Tot slot bevat de brief zoals eerder aan de TK toegezegd een bijlage met een actueel overzicht met goedgekeurde investeringsvoorstellen.

Toelichting

Contouren nieuwe Nota Deelnemingenbeleid

De Nota is het algemene beleidskader voor de staat als aandeelhouder. De Nota zal bestaan uit een inleidend hoofdstuk met belangrijke (maatschappelijke) ontwikkelingen en de doelen van het deelnemingenbeleid. Ook komen het

speelveld, de verschillende rollen van de overheid en de overwegingen voor het aangaan en afstoten van deelnemingen aan bod. Tot slot wordt ingegaan op het beheer van deelnemingen, daarbij gaat het in veel gevallen over de invulling van de bevoegdheden die de staat als aandeelhouder toekomen.

In de brief adresseert u de belangrijkste paragrafen van de Nota: 1) afwegingskader voor aangaan en afstoten, 2) MVO, 3) strategie en investeringen, 4) branchevreemde en buitenlandse activiteiten, 5) benoemingen, 6) beloningen en 7) financiële positie. De stevigere verankering van MVO in het deelnemingenbeleid krijgt veel nadruk in de brief. Ook gaat u in op thema's die in eerdere debatten over deelnemingen aan de orde zijn gekomen, waaronder brede diversiteit en brede welvaart. Waar mogelijk wordt de verbinding gelegd met het Coalitieakkoord.

TenneT

Aanstaande woensdag publiceert TenneT haar jaarverslag en spreekt daarin de verwachting uit in de komende 10 jaar op zijn minst € 6 miljard per jaar (€ 60 miljard) te kunnen investeren. TenneT signaleert echter ook een toenemende discrepantie tussen enerzijds de stijgende politieke klimaatambities (meer projecten) en anderzijds de doorlooptijd voor de realisatie projecten. Om aan alle klimaatambities in Nederland en Duitsland te voldoen zou TenneT in principe € 90 miljard moeten investeren. Vanwege lange doorlooptijden van vergunningentrajecten en de huidige schaarste op de arbeidsmarkt voor technisch personeel en de grondstoffenmarkt, is dit voor TenneT en de achterliggende keten van aannemers, leveranciers en industriële dienstverleners onder de huidige randvoorwaarden niet haalbaar. Wij hebben TenneT aangespoord om, in het belang van de onderneming zelf, hier transparant over te communiceren in haar jaarverslag. Nu TenneT hier terughoudend in is in haar jaarverslag, zullen wij in onze brief de Kamer hierover informeren. Wel heeft TenneT reeds contact gelegd met de beleidsministeries in Nederland en Duitsland om deze risico's voor de doorloop van de energietransitie te bespreken. De inhoud van de brief is afgestemd met EZK en voorgelegd aan TenneT.

Kansspelen

In de brief gaat u (staatssecretaris) in op de volgende punten:

- De uitkomsten van de gesprekken die u recent gevoerd hebt met de directies van Nederlandse Loterij en Holland Casino, onder meer over hun rol in de sector, over reclame en het hanteren van speellimieten. Dit naar aanleiding van uw toezegging in het Commissiedebat Staatsdeelnemingen.
- U verwacht van beide deelnemingen een voorbeeldrol en verwacht dat zij de lat in de sector met woord en daad hoog leggen als het gaat om veilig en verantwoord aanbieden.
- Voor eventuele verdere beperkingen op het gebied van kansspelreclame verwijst u in de brief naar de discussies tussen de Kamer en de minister voor Rechtsbescherming.

Investeringen

Uw voorganger heeft in het voorjaar van 2020 toegezegd de Kamer vaker te informeren over investeringen van staatsdeelnemingen. Hierdoor ontvangt de Kamer niet meer alleen bij het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen (verzending voor de zomer) een overzicht met goedgekeurde investeringsvoorstellen, maar ook in de jaarlijkse vooruitkijkende brief in het voorjaar een actueel overzicht. Daardoor wordt de tijd tussen het goedkeuren van het investeringsvoorstel en het informeren van de TK verkort. Dit overzicht omvat de investeringsvoorstellen in de periode januari 2021 – februari 2022.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

TER BESLISSING
Aan
de minister

+ Ref aan MVO beleid BTOS + uitwerking (Regnder)

nota

Update MVO-beleid staatsdeelnemingen

Directie Financieringen

Persoonsgegevens

Datum
18 maart 2022

Notanummer
2022-0000050422

Bijlagen
1. Concepttekst MVO in Nota
2. Overzicht standaarden, raamwerken en wetgeving
3. MVO-beleid 2020
4. Samenvatting PwC-rapport

Aanleiding

Bijgevoegd treft u het concept voor het MVO-hoofdstuk (bijlage 1) van de nieuwe Nota Deelnemingenbeleid. In april 2020 is door uw voorganger het eerste MVO-beleid staatsdeelnemingen geïntroduceerd. De nieuwe Nota Deelnemingenbeleid en uw wens om MVO te prioriteren zijn aanleiding om dit oude beleid verder uit te werken.

Beslispunt

Bent u akkoord met het voorstel voor deze aanscherping van het MVO-beleid in de nota en de uitwerking op bepaalde punten?

Uiteraard zijn we graag bereid met u over dit thema te spreken, mocht u dat op prijs stellen.

Kern

- In de Nota Deelnemingenbeleid 2013 kwam MVO niet aan de orde. We maken nu een grote stap door MVO integraal in de Nota te behandelen en zetten in op een vooruitstrevend MVO-beleid.
- Het nieuwe beleid in de Nota schrijft voor dat deelnemingen een voorbeeldfunctie dienen te vervullen op MVO. Om te toetsen of ze deze rol daadwerkelijk pakken, zullen we cyclisch onderzoek laten doen naar het ambitieniveau van de deelnemingen en mogelijke ruimte voor verbeteringen.
- Wij verwachten daarbij van de deelnemingen dat zij vooroplopen in het toepassen van Nederlandse wet- en regelgeving en internationale standaarden en raamwerken. Dit heeft ten minste betrekking op OESO richtlijnen, UNGP's, UNGP Reporting Framework, SBTi, GRI en de Transparantiebenchmark (zie voor een toelichting bijlage 2). Tezamen vormt dit een serieuze set aan voorschriften op verschillende MVO thema's.
- Deelnemingen stellen ambitieuze MVO-doelen op. De doelen moeten SMART zijn en logisch volgen uit een materialiteitsanalyse.
- MVO komt bovendien terug in alle relevante aandeelhoudersbevoegdheden, zoals goedkeuring van investeringen. Wij voeren als aandeelhouder een continue dialoog met deelnemingen over MVO-gerelateerde onderwerpen rapporteren hierover in ons Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen.
- Tevens blijven we inzetten op het bevorderen van kennisdeling, door het organiseren van kennissessies voor experts van de deelnemingen.
- MVO is een bewegelijk onderwerp. Om flexibiliteit te behouden streven we in de Nota naar enig abstractieniveau. Wij komen voor de zomer met een

handboek waarin het MVO-beleid nader wordt uitgewerkt. Het handboek kan regelmatig, binnen de kaders van de Nota, worden bijgesteld.

Toelichting

Achtergrond

- De afgelopen periode hebben wij gereflecteerd op het huidige MVO-beleid uit 2020 (bijlage 3). We hebben o.a. gekeken naar de reactie van de Kamer, het TK-rondetafelgesprek MVO bij deelnemingen en we hebben gesproken met verschillende externe adviseurs.
- We hebben advies gevraagd aan PwC (bijlage 4) over een beleid om een voorbeeldrol door deelnemingen te stimuleren. Daarnaast hebben we de afgelopen tijd contact gezocht met onze interne collega's van EKI, FM en interdepartementaal met BHOS ter gedachtevorming en afstemming van het beleid.
- De Kamer heeft overwegend goed op het oude beleid gereageerd. Op basis van Kamervragen en debatten is er een aantal terugkerende thema's en suggesties voor het beleid. De volgende punten zijn meegenomen in de aanscherping van het beleid:
    1. Hoe weet je of deelneming het echt goed doet? (CDA)
    2. Waarom wordt niet verwacht dat doelstellingen SMART zijn? (GroenLinks)
    3. Zouden UNGP en OESO niet als minimumvereiste voor alle deelnemingen moeten gelden? (D66)
    4. Kan de staat uitgebreider rapporteren in het jaarverslag over de voortgang? (verschillende experts)
    5. Hoe zorgt de staat dat er aandacht besteedt wordt aan de materiële thema's? (verschillende experts)
    6. Meer ambitie bij, een voortrekkers rol van de deelnemingen, sturen om daadwerkelijke transitie en een grotere mate van transparantie (NGO)

MVO in de nota

In de kern van deze nota is op hoofdlijnen beschreven wat de inzet is op MVO. De deelnemingen dienen een ambitieus MVO-beleid te voeren en een voorbeeldrol te vervullen. We zullen daartoe cyclisch onderzoek laten doen naar het ambitieniveau van de deelnemingen en mogelijke ruimte voor verbeteringen.

Wij hebben ervoor gekozen dat MVO, eigenlijk net als publiek belang, als overkoepelend onderwerp wordt behandeld in de Nota. MVO komt als volgt terug in de aandeelhoudersbevoegdheden:

Aandeelhouders-bevoegdheid	**Invulling**
Strategie	De strategie moet de betreffende deelneming in staat stellen om een voorbeeldrol te vervullen in de eigen sector ten aanzien van MVO. Conform het MVO beleid van de staat als aandeelhouder moeten de effecten van de strategie op mens, milieu en maatschappij daartoe concreet in beeld zijn. Hierbij verwacht de staat dat deelnemingen in principe een koppeling maken met de voor de deelneming meest relevante *Sustainable Development Goals* (SDG's) van de Verenigde Naties. Daarnaast vindt de staat het belangrijk dat er in de strategie aandacht is voor MVO-prioriteiten en bijbehorende doelstellingen.

	Van de deelnemingen wordt verwacht dat zij een peer analyse uitvoeren met bedrijven die voorop lopen op het gebied van MVO. Deze analyse kan worden herhaald tijdens de strategie herijking en wordt hierdoor een integraal onderdeel van het bredere strategievormingsproces.
Investeringen	De staat beoordeelt of de investeringen van de deelnemingen in lijn zijn met de ambitie om een voorbeeldrol te vervullen. De effecten van de investering ten aanzien van mens, milieu en maatschappij moeten daartoe in beeld zijn.
Benoemingen	De staat toetst of kennis en ervaring met MVO vertegenwoordigd is in de raden van commissarissen van de deelnemingen. De staat toetst daarnaast of de verantwoordelijkheid voor MVO zowel in rvc als rvb duidelijk is belegd. De staat zet in op een evenredige man-vrouwverdeling van bestuurders en commissarissen. De staat zal het gesprek aan gaan met deelnemingen over de wijze waarop brede diversiteit bij het benoemen van bestuurders en commissarissen kan worden bevorderd.
Beloningen	Wij stimuleren dat (publieke) doelstellingen, bijvoorbeeld op het gebied van MVO, een duidelijke plaats in het beloningsbeleid van de deelneming krijgen.
Corporate governance	De staat verwacht dat deelnemingen de Corporate Governance Code naleven.

De staat verwacht daarnaast dat deelnemingen verschillende relevante standaarden en raamwerken implementeren om MVO te bevorderen. In de volgende tabel is hier een overzicht van gegeven. Met name het UNGP Reporting Framework, de SBTi en het vereisen van een hoge score op de Transparantiebenchmark maken dat dit een vooruitstrevende set aan standaarden is. We verwachten dat deelnemingen dit uiterlijk eind 2023 implementeren.

Standaard/ Raamwerk	**Korte beschrijving**	**Toepassing**	**Thema**
OESO Richtlijnen	De OESO-richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.	Implementatie verwacht, pas toe of leg uit m.b.t. onderdelen van de richtlijnen	Mens, milieu, maatschappij
UNGPs	De 'United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights' (UNGPs) geven breed gedragen richtsnoeren voor overheid en bedrijfsleven hoe inbreuken op mensenrechten, rechtstreeks of in productieketens, te voorkomen en aan te pakken.	Implementatie verwacht, pas toe of leg uit m.b.t. onderdelen van de richtlijnen	Mens
UNGP Reporting Framework	De UNGP Reporting Framework is een handvat voor de implementatie van de UNGPs.	Implementatie verwacht indien mensenrechten een materieel	Mens

		thema is	
SBTi	Het Science Based Targets initiative (SBTi) helpt bij het opstellen van emissiereductiedoelen en valideert deze.	Deelname verwacht	Milieu
SDG's	De United Nations' Sustainable Development Goals (SDG's) zijn 17 wereldwijde doelstellingen voor duurzame ontwikkeling in de komende 15 jaar.	Implementatie verwacht, met name in relatie tot strategie en MVO-doelen	Mens, milieu, maatschappij
SDG Ambition	SDG Ambition is een samenwerking tussen de UN Global Compact en SDG om organisaties te ondersteunen om meer ambitieuze doelstellingen te formuleren op het gebied van MVO.	Suggestie voor deelnemingen om te gebruiken bij vaststellen strategie	Mens, milieu, maatschappij
Transpa-rantie-benchmark	Toetst iedere twee jaar hoe transparant bedrijven zijn over MVO-onderwerpen. Initiatief van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.	Verwachting voor alle deelnemingen dat ze participeren en hoog scoren	Transparantie
GRI	Global Reporting Initiative. Internationaal erkende standaard voor duurzaamheidsverslaggeving.	Implementatie verwacht	Transparantie
Corporate Governance Code	Nederlandse gedragsregels die voor beursgenoteerde bedrijven wettelijk verankerd zijn. De regels zien toe op een goed bestuur die de belangen van aandeelhouders, werknemers en andere belanghebbenden beschermt.	Implementatie, pas toe of leg uit m.b.t. onderdelen van de richtlijnen	Mens, milieu, maatschappij

Een thema dat vaak terugkomt is de afdwingbaarheid. Hiervoor geldt dat we als aandeelhouder vasthouden aan het bestaande model van continue dialoog en rapportage. Nationale wetgeving en de *Corporate Sustainability Due Diligence Directive* (Europese "IMVO-wetgeving", CSDD) zullen in de toekomst zorgen voor wettelijke afdwingbaarheid. In het Coalitieakkoord is hierover beschreven dat Nederland nationale IMVO-wetgeving invoert die rekening houdt met implementatie van EU-regelgeving. De huidige inzet van BZ is om parallel aan het EU-traject nationale wetgeving in te voeren. De EC-kaders moeten hier volgens BZ leidend in zijn, waarmee de bouwstenen van de nationale inzet deels komen te vervallen.

De inzet voor rapportage in ons Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen is als volgt:

- We rapporteren uitgebreider over MVO-KPI's als CO_2 (scope 1,2 en 3)[1], ziekteverzuim en diversiteit (gaan we dit jaarverslag al doen).

[1] Scope 1:directe CO_2-uitstoot veroorzaakt door eigen bronnen binnen de organisatie. Scope 2: indirecte uitstoot van CO_2 door de opwekking van zelf gekochte en verbruikte elektriciteit of warmte. Scope 3: de indirecte uitstoot van CO_2 veroorzaakt door bedrijfsactiviteiten van een andere organisatie, die dus niet in bezit is van de eigen organisatie.

- We rapporteren of de deelnemingen voldoen aan de relevante richtlijnen en of ze internationale standaarden hanteren die wij van belang vinden.
- We rapporteren over specifieke concrete doelstellingen en resultaten van de deelnemingen die de deelneming zelf aanlevert.

Handboek MVO

- Wij komen voor de zomer met een handboek waarin het MVO-beleid nader wordt uitgewerkt. Hierbij is meer ruimte om in te spelen op recente ontwikkelingen t.a.v. MVO, aangezien het handboek makkelijker aangepast kan worden dan de Nota.
- We overwegen momenteel om de volgende punten nader te specificeren in het handboek:
    - We vragen aan deelnemingen een klimaatplan op te stellen om te voldoen aan de ambities van het Coalitieakkoord. We vragen deelnemingen ook inzichtelijk te maken wat het zou betekenen als ze inzetten op een pad ambitieuzer dan het Coalitieakkoord, zodat een gedegen dialoog gevoerd kan worden over het transitiepad.
    - We geven meer richting aan de beoordeling van de staat m.b.t. het ambitieniveau van de deelnemingen. Van de deelnemingen wordt verwacht dat zij gaan werken met *peer groups* van bedrijven die voorop lopen op MVO-gebied zodat hun positie ten aanzien van deze voorlopers steeds zichtbaar is. De deelnemingen stellen die op en de staat als aandeelhouder beoordeelt deze.
    - We onderzoeken of en op welke wijze MVO in de statuten dient terug te komen. Overwogen kan worden een zorgplicht voor bestuurders in de statuten op te nemen of MVO in de overwegingen te benoemen. Een keuze hieromtrent zal mede afhankelijk zijn van het nationale wetgevingstraject en de nieuwe Corporate Governance Code.
    - Voor zover nog niet gebruik wordt gemaakt van een accountantscontrole op niet-financiële informatie vragen we de deelnemingen een *readyness assessment* te doen. Het opvolgende jaar vragen we van alle deelnemingen de daadwerkelijke accountantscontrole met beperkte mate van zekerheid. We lopen hier voor op de *Corporate Sustainability Reporting Directive* (CSRD). De accountantscontrole met beperkte mate van zekerheid m.b.t. MVO wordt waarschijnlijk vanaf 2024 of iets later verplicht voor vrijwel alle deelnemingen op grond van deze Europese richtlijn.
    - Ieder investeringsvoorstel bevat een impactanalyse over het effect op klimaat en andere relevante MVO-doelstellingen. De deelnemingen laten zien hoe de investering zich verhoudt tot het te bereiken reductiepad.
    - De staat als aandeelhouder is bereid flexibiliteit te tonen m.b.t. rendement op investeringen in de energietransitie. De staat als aandeelhouder kan daarnaast ondersteuning bieden bij een eventuele aanvraag voor financiële steun voor de realisatie van energietransitieprojecten (in nauwe afstemming met DGRB).

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

di. 26/4, 15.00-15.30u (webex)

Ministerie van Financiën

TER BESLISSING
Aan
de minister

P/A Gesprekken

Directie Financieringen

Persoonsgegevens

nota

Vergoedingen RvC's staatsdeelnemingen

Datum
6 april 2022
Notanummer
2022-0000115762

Bijlagen
3

Aanleiding

U bent als aandeelhouder bevoegd om de vergoedingen voor commissarissen van de staatsdeelnemingen vast te stellen. Uit extern onderzoek uit 2019 blijkt dat er ruimte is om de commissarisvergoedingen van de staatsdeelnemingen te verhogen. De planning is om voor de zomer de Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2022 (Nota Deelnemingenbeleid) naar de Kamer te sturen. In deze Nota Deelnemingenbeleid wordt ook ingegaan op de vergoedingen voor commissarissen van deelnemingen. Via deze nota willen wij de door ons voorgestelde lijn op dit punt aan u voorleggen.

Beslispunt

- Het vorige kabinet heeft de bevindingen uit het externe onderzoek uit 2019 onderschreven en zag ruimte voor een verhoging van de commissarisvergoedingen.
- Het vorige kabinet vond een verhoging van de vergoedingen op dat moment echter niet gepast, vanwege de Covid-19 ontwikkelingen, en liet besluitvorming over aan het huidige kabinet.

Gaat u ermee akkoord om de lijn van het vorige kabinet voort te zetten, en pas in te stemmen met verhoging van de vergoeding voor commissarissen op een gepast moment?

Zo ja: welke optie voor het gepaste moment verkiest u?

a) In de nieuwe Nota Deelnemingenbeleid de mogelijkheid op te nemen, indien nodig of gewenst, om op een door u als aandeelhouder te bepalen moment binnen de huidige kabinetsperiode de vergoedingen te verhogen.
b) In de nieuwe Nota Deelnemingenbeleid op te nemen dat u de bevindingen uit het externe onderzoek uit 2019 onderschrijft, maar een eventuele verhoging overlaat aan een nieuw kabinet.

Kern

- Uit het onderzoek uit 2019 komt naar voren dat de commissarisvergoedingen steeds meer uit de pas lopen met de vergoedingen voor bestuurders van de staatsdeelnemingen (en met de markt) en geen goede reflectie meer zijn van de bestede tijd en verantwoordelijkheden. Deze bevindingen zijn nog steeds actueel.

- Het gepaste moment om te verhogen is ons inziens ook niet nu, omdat in het politieke debat over de beloningsvraagstukken ook andere (economische) ontwikkelingen (bijvoorbeeld herstel post-COVID) worden meegewogen. Het verhogen van beloningen is daarnaast per definitie politiek gevoelig.
- In de nieuwe Nota Deelnemingenbeleid komt een passage over de vergoeding voor commissarissen.

Toelichting

- Volgens het onderzoek zijn de rol en taken van de rvc de afgelopen 15 jaar sterk uitgebreid vanwege de groeiende aandacht voor een deugdelijk ondernemingsbestuur.
- De huidige vergoeding houdt hier geen gelijke tred mee. De onderzoekers zien daarom ruimte voor een verhoging. Zie bijlage 1 voor dit rapport, dat in 2021 ook is gedeeld met de Tweede Kamer.
- De onderzoekers adviseren om voor alle staatsdeelnemingen een verhoging toe te staan tot 20% van de vergoeding voor voorzitters en tot 15% voor de leden van raden van commissarissen.
- In de beleidsdoorlichting van het Deelnemingenbeleid uit 2020 en de daaropvolgende kabinetsreactie is opgenomen dat het ministerie van Financiën en het vorige kabinet de conclusies van bovenstaand onderzoek herkent en onderschrijft, maar dat een verhoging van de vergoedingen vanwege de Covid-19 ontwikkelingen niet gepast werd geacht. Een besluit over de vergoeding voor commissarissen werd daarom uitgesteld en was aan het nieuwe kabinet.
- In een daaropvolgend AO Staatsdeelnemingen in februari 2021 waren de Kamerleden kritisch over een eventuele verhoging van de vergoedingen, deels omdat er n.a.v. een artikel in de krant de indruk in de Tweede Kamer bestond dat de verhoging toentertijd per direct werd doorgevoerd (ongeacht de ontwikkelingen rondom Covid-19), maar ook omdat een (voornemen tot een) verhoging per definitie politiek gevoelig ligt. Zie ook bijlage 2 voor de relevante passages uit het verslag van het AO Staatsdeelnemingen van februari 2021.
- In het politieke debat over beloningen worden per definitie verschillende (niet alleen Covid-19 gerelateerde, maar ook andere) maatschappelijke, economische ontwikkelingen meegewogen.
- Wij achten een verhoging van de vergoedingen thans niet raadzaam, mede gezien de huidige economische ontwikkelingen.
- Dat laat onverlet dat de bevindingen uit het onderzoek uit 2019 nog steeds actueel zijn en wij deze bevindingen nog steeds onderschrijven. Wij zien daarmee nog steeds ruimte om op het juiste moment tot een verhoging over te gaan.
- De Nota Deelnemingenbeleid wordt op een later moment aan u voorgelegd.

Nadere toelichting

Achtergrond

In de Nota Deelnemingenbeleid 2013 is aangekondigd dat we de vergoedingen voor rvc's van staatsdeelnemingen op een niveau willen brengen dan wel houden dat recht doet aan zowel het publieke als het private karakter van een staatsdeelneming. De vergoedingen van commissarissen zijn minimaal twaalf jaar niet verhoogd (m.u.v. jaarlijkse Cao-indexatie sinds 2015). Eind 2018 heeft uw voorganger ingestemd met een onderzoek naar de hoogte van de vergoedingen van commissarissen. Dat onderzoek is in 2019 afgerond.

Het onderzoek is uitgevoerd door Focus Orange, een adviesbureau dat gespecialiseerd is in beloningsvraagstukken. De resultaten van het onderzoek worden hieronder samengevat weergegeven.

Belangrijkste veranderingen in takenpakket en tijdsbesteding van commissarissen
Focus Orange concludeert dat de rol van commissarissen in algemene zin aanzienlijk is toegenomen de afgelopen vijftien jaar, mede door de Code Corporate Governance. Focus Orange concludeert dat dit ook geldt voor commissarissen van staatsdeelnemingen:

- de toezichthoudende en adviserende taak van de rvc is breder en intensiever geworden,
- de taak van de rvc als werkgever van bestuurders is veeleisender geworden
- de beoordeling en verantwoording van de taak van de rvc worden hogere eisen gesteld, en
- er wordt een pro-actievere taakuitoefening verwacht van de rvc en de voorzitter.

Deze veranderde rol uit zich in algemene zin in een hogere tijdsbesteding voor commissarissen. Deze hogere tijdsbesteding is voor commissarissen bij staatsdeelnemingen (in tegenstelling tot commissarissen bij marktpartijen) niet gepaard gegaan met een evenredige stijging. De vergoedingen voor commissarissen bij de staatsdeelnemingen zijn in de tien jaar voor 2019 gestegen met 25% voor leden en 18% voor voorzitters, vooral veroorzaakt door indexatie. De beloning bij staatsdeelnemingen blijft ver achter bij die van beursgenoteerde bedrijven van vergelijkbare omvang. Focus Orange heeft daarom onderzocht op welke basis van welke methode tot een gepaste vergoeding voor commissarissen kan worden gekomen.

Methode om vergoedingen te bepalen
In de markt is het gebruikelijk de vergoeding te bepalen aan de hand van de mediaan van een peergroup die wordt samengesteld op basis van omvang en fte. Deze methode leidt echter tot een haasje-overeffect met als gevolg dat beloningen blijven stijgen. Focus Orange stelt daarom een alternatieve methode voor om te komen tot een gepaste vergoeding, die bestaat uit drie stappen:

<u>Stap 1: Tijdsbesteding</u>
Focus Orange komt na een analyse tot de conclusie dat een CEO gemiddeld 60 uur per week werkt, en dat een voorzitter van de raad van commissarissen ongeveer 15% en een lid van de raad van commissarissen ongeveer 10% van de bestede tijd van een CEO werkzaam is voor een staatsdeelneming.

<u>Stap 2: Beloning CEO als uitgangspunt</u>
Vervolgens neemt Focus Orange de huidige beloning van de voorzitter van de raden van bestuur van de deelnemingen als uitgangspunt. Daarna is getoetst of de huidige beloning van de voorzitters en leden van de rvc op 15% respectievelijk 10% van de beloning van de voorzitter van de rvb zit. Uit deze analyse blijkt dat:
1. De vergoeding van de voorzitters minimaal 20% lager is dan op basis van deze methode verwacht mag worden;
2. De vergoeding van de leden minimaal 15% lager is dan op basis van deze methode verwacht mag worden;
3. De vergoedingen van de deelnemingen BNG Bank en NWB Bank op het niveau zijn dat op basis van deze stap van de methode verwacht mag worden.

Stap 3: Maatschappelijke redelijkheidstoets
Als derde stap heeft Focus Orange een maatschappelijke redelijkheidstoets uitgevoerd. Daarbij is getoetst of de kenmerken van een deelneming en/of haar bijzondere positie in de markt aanleiding geven om de uitkomst van stap 1 en stap 2 te matigen of juist te verhogen. Uit deze toets komt samengevat naar voren dat bij NS, Holland Casino en de Nederlandse Loterij er reden is om de vergoeding te matigen. Daar is echter geen noodzaak toe, aangezien die beloning al onder de gehanteerde norm voor tijdsbesteding ligt. Bij BNG Bank en NWB Bank zou op basis van stap 3 een hogere vergoeding mogen worden verwacht. Bij de andere deelnemingen zijn de aspecten voor matiging en verhoging in balans.

Focus Orange komt op basis hiervan tot de volgende conclusies:
• De vergoedingen zijn momenteel niet in lijn met de interne verhoudingen en vormen geen goede reflectie van tijd en verantwoordelijkheid;
• Bij alle deelnemingen is er ruimte voor een verhoging van de vergoeding van de voorzitters van de rvc met 20% en voor leden 15% om deze beter in lijn te brengen met de interne verhoudingen, de tijdsbesteding en verantwoordelijkheden.

Om een beter beeld te geven van de ordegrootte van de vergoedingen en de verhogingen, hebben we in bijlage 3 de vergoedingen die de voorzitters en leden in 2020 hebben ontvangen, de vergoeding die zij zouden krijgen met de verhoging en het percentage van de nieuwe vergoeding ten opzichte van het salaris van de CEO opgenomen.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Deze nota bevat informatie die niet openbaar mag worden gemaakt. Bij de openbaarmaking van deze nota wordt daarmee rekening gehouden.

Ministerie van Financiën

TER BESLISSING
Aan
de minister
de staatssecretaris – Fiscaliteit en Belastingdienst

PA

Directie Financieringen

Persoonsgegevens

nota

Notitie - TK - brief vooruitblik beheer staatsdeelnemingen - aanpassingen

Datum
11 april 2022

Notanummer
2022-0000117663

Bijlagen
1. TK – brief
2. Compare-versie TK-brief
3. Bijlage 1 bij brief – Goedgekeurde invest.

Aanleiding

Op 7 april jl. bespraken wij de Kamerbrief vooruitblik beheer staatsdeelnemingen met u (minister). Naar aanleiding van dit gesprek hebben wij de brief op enkele punten aangepast. Wij gaan uitgebreider in op de herwaardering van de visie achter staatsaandeelhouderschap en veranderende publieke belangen. Ook zijn de paragrafen over Gasunie en over kansspelen (staatssecretaris was akkoord met eerdere versie) licht aangepast en geactualiseerd. Voor de volledigheid hebben wij ook een compare-versie bijgevoegd, waarin de verschillen met de vorige versie zichtbaar zijn.

Beslispunten

Gaat u akkoord met de nieuwe versie van de brief? Dan verzoeken wij u beiden om de brief te ondertekenen.

Kern

- In de brief hebben wij de visie en ambitie meer kracht bijgezet. Zo wordt benadrukt dat een aantal (maatschappelijke) ontwikkelingen heeft geleid tot een herwaardering van wat als publiek belang kwalificeert en de wijze waarop de staat het aandeelhouderschap wenst in te vullen.
- Hierbij komt onder andere de wijze waarop met aandeelhouderschap slagvaardig kan worden ingespeeld op snel veranderende omstandigheden nadrukkelijk aan bod.
- Ook wordt economische veiligheid prominenter in de brief benoemd als overweging om staatsaandeelhouderschap te overwegen, mede gelet op recente geopolitieke en technologische ontwikkelingen.
- De paragraaf over Gasunie is geactualiseerd aan de hand van de laatste ontwikkelingen rondom het contracteren van importcapaciteit voor LNG.
- Tot slot is de paragraaf over kansspelen op enkele punten geactualiseerd, zo wordt er o.a. verwezen naar een brief van de minister voor Rechtsbescherming over reclame voor kansspelen, die nog niet aan de Kamer was gestuurd toen wij de brief voor het eerst aan u aanboden.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

TER BESLISSING
Aan
de minister

Directie Financieringen

Persoonsgegevens

nota

Integrale versie Nota Deelnemingenbeleid

Datum
26 april 2022

Notanummer
2022-0000121456

Bijlagen
1. Managementsamenvatting
2. Concept-Nota
3. FIN 2022 - 33574a

Aanleiding

Onlangs hebben wij u een Kamerbrief voorgelegd waarin u de Kamer informeert over de contouren voor de nieuwe Nota Deelnemingenbeleid. Inmiddels is een integrale versie van de Nota gereed (bijlage).

Beslispunten

Bent u akkoord met dit concept van de nieuwe Nota Deelnemingenbeleid? Dan zullen wij na verwerking van de laatste openstaande punten (o.a. n.a.v. uw reactie op de notitie over beloningen) de definitieve Nota aan u voorleggen, waarna we het MR-traject zullen starten om de Nota voor de zomer naar de Kamer te kunnen sturen.

Kern

- De Nota omvat het overkoepelende beleid voor de staat als aandeelhouder. Deze is in afstemming met een interdepartementale stuurgroep (AZ, IenW, EZK) tot stand gekomen.
- Aanbevelingen uit de beleidsdoorlichting uit 2020 van de huidige Nota en actuele ontwikkelingen vormen de basis voor de herziening van beleid. De Nota benadrukt, nog meer dan de huidige Nota, de publieke context en de meerwaarde die staatsaandeelhouderschap kan hebben voor de borging van de publieke belangen.
- U vindt een managementsamenvatting in de bijlage. De Nota bestaat uit enkele algemene hoofdstukken die ingaan op de essentie van een staatsdeelneming, de ontwikkeling van de portefeuille over de jaren heen en een afwegingskader voor aangaan en afstoten van deelnemingen.
- Daarna volgen de paragrafen over het beheer van de deelnemingen. Deze paragrafen komen grofweg overeen met de bevoegdheden die de aandeelhouder toekomen.
- Wij verwachten de meeste politieke aandacht voor het MVO-beleid, het afwegingskader voor het aangaan en afstoten van deelnemingen, investeringen in het buitenland en in de energietransitie en de beloning van bestuurders en commissarissen.
- Uw reactie op de separate notitie over het MVO-beleid is meegenomen, dit is afgestemd met BHOS (conform uw verzoek). Verder hebben wij de tabel over na te leven MVO-raamwerken en -richtlijnen nog iets compacter gemaakt.
- Om de Nota conform toezegging voor de zomer aan de TK te kunnen aanbieden, streven wij ernaar de Nota 16 mei in te dienen bij het relevante

SDG's / klimaat / ongelijkheid?

voorportaal. Behandeling in de MR vindt dan op 10 juni plaats. Als deze planning wordt gehaald, ligt de Nota tijdig voorafgaand aan het Commissiedebat Staatsdeelnemingen (22 juni) in de Kamer. Als dat niet lukt, is een alternatief het voorportaal van 13 juni en de MR van 8 juli.
- De versie die u nu ontvangt wordt op een aantal punten nog nader aangescherpt, mede op basis van uw reactie op separate notities over MVO en vergoedingen voor de rvc en aanvullingen van andere departementen. U ontvangt de aangepaste Nota ter goedkeuring voordat die richting MR gaat, samen met een overzicht van de wijzigingen ten opzichte van de nu voorliggende versie.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

TER BESLISSING – UITERLIJK 16 MEI RETOUR IVM AANBIEDING CFEI
Aan
de minister

Directie Financieringen

Persoonsgegevens

nota

Nieuwe Nota Deelnemingenbeleid – start MR-traject

Datum
10 mei 2022

Notanummer
2022-0000133818

Bijlagen
1. Nota Deelnemingenbeleid
2. Aanbiedingsformulier CFEI
3. FIN 121456a

Aanleiding

Onlangs hebben wij het concept van de nieuwe Nota Deelnemingenbeleid aan u voorgelegd. Inmiddels is de Nota gereed (bijlage 1). Op 16 mei dienen de stukken voor de eerstvolgende Commissie voor Financiële, Economische Zaken en Innovatie (CFEI) te worden aangeleverd om deze te kunnen agenderen voor de MR van 10 juni. Het aanbiedingsformulier voor de CFEI is bijgevoegd.

Beslispunten

Bent u akkoord om de Nota via de CFEI van 24 mei en de relevante onderraad (RFEI) naar de MR van 10 juni te sturen? Dan kunt u conform uw toezegging aan de Tweede Kamer de Nota voor de zomer aanbieden aan de TK. Tijdens het doorlopen van het MR-traject kan de Nota nog op kleine (redactionele) punten worden aangepast.

Toelichting

Aandachtspunten concept Nota

In de kantlijn van de notitie over de concept Nota (bijlage 3) schreef u "SDG's, klimaat, ongelijkheid?" Deze punten worden in de Nota op de volgende plekken geadresseerd:

- SDG's, wij hebben de SDG's n.a.v. uw feedback nog verder geïntegreerd in de inleiding op p.2. Daarnaast zijn de SDG's ook expliciet onderdeel van het MVO-beleid dat later in de Nota uitgebreider aan bod komt.
  - P.2: *Voor veel deelnemingen ligt maatschappelijk verantwoord ondernemerschap en het leveren van een bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties in het verlengde van hun kerntaken en de publieke belangen die zij borgen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om ontwikkelingsdoelen zoals betaalbare en duurzame energie, klimaatactie en eerlijk werk en economische groei. Het kabinet verwacht dat deelnemingen een voorbeeldrol vervullen in hun eigen sector ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemerschap en (rapportage over) SDG's.*
  - p.30/31: *De staat vraagt deelnemingen om MVO-doelstellingen op te stellen op materiële thema's. Een materialiteitsanalyse biedt uitkomst om te bepalen wat relevante thema's en doelen zijn voor de specifieke deelneming. Deze doelstellingen worden zoveel mogelijk gekoppeld aan de Sustainable Development Goals (SDG's), om inzichtelijk te maken hoe*

deelnemingen bijdragen aan de mondiale ontwikkelingsdoelstellingen en Brede Welvaart.

- Klimaat, wij besteden hier veel aandacht aan in de inleiding (p.2.):
  - *Nederland staat aan het begin van de energie- en klimaattransitie. Het slagen hiervan is van essentieel belang voor de leefbaarheid voor toekomstige generaties, maar ook voor het in stand houden van de concurrentiekracht van de Nederlandse economie op de lange termijn. Dit kabinet streeft de klimaatdoelstelling van maximaal 1,5 graad stijging van het Klimaatakkoord van Parijs na. Nederland wil hierbij koploper in Europa zijn. Om uiterlijk in 2050 klimaatneutraal te zijn, is het doel voor 2030 aangescherpt tot tenminste 55% CO2 reductie, met een beleidsinzet op 60%. Een goede samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven is hierbij cruciaal. Deelnemingen kunnen een belangrijke rol spelen, als schakel op het snijvlak tussen publiek en privaat, en daarmee een bijdrage leveren aan het succesvol tot stand brengen van deze transitie. De rol van deelnemingen in de energietransitie krijgt daarom nadrukkelijk aandacht in deze Nota.*
  - Dit onderwerp komt verder ook aan bod op o.a. pagina's 31, 32. Op pagina 38 is een tekstkader gewijd aan investeringen in de energietransitie. Hierin wordt benadrukt dat naast financieel rendement ook de maatschappelijke gevolgen van dit soort investeringen dienen te worden meegewogen.
- Ongelijkheid: Gendergelijkheid en het verminderen van ongelijkheid in algemene zin, zijn onderdeel van de SDG's. Onderdeel van het MVO-beleid is dat concrete doelstellingen op het vlak van MVO zoveel mogelijk worden gekoppeld aan concrete SDG's.
  - Over kansengelijkheid staat o.a. op pagina 26: *De staat vindt het bovendien van belang dat de samenstelling van een raad van bestuur en een raad van commissarissen divers en evenwichtig is. Een divers en evenwichtig samengestelde raad draagt bij aan de kwaliteit van het besluitvormingsproces en kan een positieve invloed hebben op kansengelijkheid. Het tempo waarmee (gender- en culturele) diversiteit in de top van het bedrijfsleven toeneemt blijft echter laag. Daardoor gaat veel potentieel verloren en wordt talent onvoldoende benut. De staat wil hier daarom vanuit de aandeelhoudersrol een positieve bijdrage aan leveren.*

Beloningen raden van commissarissen
Wij hebben op 26 april 2022 met u gesproken over de beloningen van commissarissen. In dat gesprek heeft u aangegeven dat het geen gepast moment is om beloningen te verhogen. Wij stellen voor dit dusdanig te formuleren in de nota, dat er ruimte blijft om in de toekomst de beloningen eventueel wel te verhogen. Wij hebben dit als volgt verwerkt, op pagina 28: *In de Beleidsdoorlichting wordt aanbevolen om de beloningen voor commissarissen (op een daartoe gepast moment) te verhogen, zodat deze een betere reflectie zijn van de bestede tijd en verantwoordelijkheden. Het kabinet vindt een verhoging van de rvc-vergoedingen in de huidige economische omstandigheden echter niet gepast.*

Communicatie verwacht aandacht voor de beloningen en adviseert 'huidige economische omstandigheden' te onderbouwen met concrete voorbeelden als de torenhoge inflatie en de economische gevolgen van de oorlog in Oekraïne om

onjuiste berichtgeving te voorkomen. Zo kan 'huidige economische omstandigheden' geïnterpreteerd worden als drogreden, omdat de economie volgens de laatste inzichten juist groeit. Bovendien kunnen vervolgvragen worden gesteld waarin de onderbouwing alsnog geconcretiseerd dient te worden. Financieringen acht het verstandiger om dit niet verder te concretiseren, zodat er meer ruimte blijft om – ook als de inflatie afneemt en de oorlog in Oekraïne tot een einde komt – de vergoedingen toch niet direct te verhogen. Het is immers goed mogelijk dat ook dan de economische omstandigheden zich niet goed lenen voor een verhoging.

Traject richting MR en Tweede Kamer
U heeft toegezegd de nota voor de zomer naar de Kamer te sturen. Onderstaande tabel bevat de stappen om de nota op 10 juni 2022 te agenderen in de MR. De nota kan dan ruim voor het commissiedebat Deelnemingen van 22 juni 2022 naar de Kamer worden gestuurd. Tijdens het commissiedebat Deelnemingen van 26 januari heeft u de Kamer aangeboden vooraf de contouren van de nieuwe nota te sturen. Dat heeft u gedaan op 19 april met de brief 'Vooruitblik beheer staatsdeelnemingen 2022'. De commissie Financiën heeft die brief geagendeerd voor het debat op 22 juni.

Omschrijving	**Datum**
Aanleveren CFEI	16 mei
CFEI	24 mei
RFEI	7 juni
MR	10 juni
Commissiedebat Staatsdeelnemingen	22 juni

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

HEDEN – GRAAG UW REACTIE VOOR 10 JUNI IVM DEADLINE MR-STUKKEN TER BESLISSING
Aan
de minister

Bespreken graag! proces SGeneraal

TG
Directie Financieringen

Persoonsgegevens

nota

Beslisnota Nota Deelnemingenbeleid 2022

Datum
2 juni 2022

Notanummer
2022-0000159950

Bijlagen
1. Aanbiedingsbrief
2. Nota Deelnemingenbeleid
3. MR-formulier
4. Openbaar te maken nota's

Aanleiding

De Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2022 (Nota) is gereed. Wij adviseren u de Nota en bijgaande aanbiedingsbrief te agenderen voor de MR van 17 juni. Indien gewenst, bespreken wij deze notitie graag volgende week met u.

Beslispunten

- Stemt u in met het agenderen van bijgaande aanbiedingsbrief en de Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2022 in de MR van 17 juni?
  - Indien u instemt, verzoeken wij u bijgaand MR-formulier voor 10 juni te ondertekenen.
- Gaat u akkoord met het openbaar maken van bijgevoegde eerdere nota's en de nu voorliggende nota, conform de beleidslijn Actieve openbaarmaking nota's?
  - Indien u instemt, sturen wij de aanbiedingsbrief, de Nota en de onderliggende nota's na goedkeuring van de MR naar de Kamer.

Kern

- U heeft ingestemd met het verzenden van de Nota naar de ambtelijke voorportaal CFEI van 24 mei. Er was geen discussie in de CFEI, de Nota kan worden doorgezet naar de MR.
- Wij adviseren u om de Nota en bijgaande aanbiedingsbrief te agenderen voor de MR van 17 juni. Na goedkeuring van de MR adviseren wij u de aanbiedingsbrief en Nota naar de Kamer te sturen, samen met de onderliggende nota's.
- Op uw verzoek hebben wij bijgaande aanbiedingsbrief opgesteld. In deze brief beschrijven we onze visie op het deelnemingenbeleid en gaan we in op belangrijke wijzigingen, zoals meer aandacht voor MVO. Nav de besprekingen deze week besteden wij in de aanbiedingsbrief extra aandacht aan arbeidsvoorwaarden en internationaal deelnemingenbeleid.
- Wij adviseren u de Nota voorafgaand aan het commissiedebat Deelnemingen van 22 juni naar de Kamer te sturen. Om dat te halen, is de MR van 17 juni de laatste mogelijkheid. Als u daarmee instemt, ontvangen wij uw reactie graag voor 10 juni.
- De commissie Financiën is ervan op de hoogte dat de Nota waarschijnlijk half juni wordt verstuurd. De commissie heeft besloten om naast het commissiedebat een separaat notaoverleg te houden, op 12 september.

Toelichting

Op uw verzoek hebben wij bijgaande aanbiedingsbrief opgesteld. In deze brief beschrijven we onze visie op het deelnemingenbeleid en gaan we in op belangrijke wijzigingen, zoals meer aandacht voor MVO. Op uw verzoek besteden wij aandacht aan arbeidsvoorwaarden en internationaal deelnemingenbeleid.

Arbeidsvoorwaarden
De motie Alkaya (inspannen voor betere arbeidsvoorwaarden bij KLM) uit het wetgevingsoverleg over Air France-KLM van 30 mei, is eveneens verwerkt in de aanbiedingsbrief. De passage in de Kamerbrief is als volgt:

"Het bestuur ontwikkelt een visie op langetermijnwaardecreatie van de vennootschap en formuleert een daarbij passende strategie. Om de betrokkenheid van de staat als aandeelhouder te borgen bij de strategieherziening wordt de staat geconsulteerd bij de strategie. Binnen langetermijnwaardecreatie komen ook aspecten terug die zich richten op de werknemers van de deelnemingen (zoals acceptabele arbeidsvoorwaarden en een leefbaar loon). Daarnaast komen hier bredere maatschappelijke onderwerpen in terug zoals MVO, werkgelegenheid in brede zin en verantwoordelijkheid nemen voor de hele keten waarin de organisatie zich bevindt. Het is volgens de bestaande regelgeving aan het bestuur om deze onderdelen primair in te vullen. Ook de aandeelhouder zal in lijn met de motie Alkaya[1] de deelnemingen hier nadrukkelijk op blijven bevragen en verwacht ook hier van deelnemingen een voorbeeldrol."

Deelnemingenbeleid in internationaal verband
U heeft gevraagd om onze eigen internationale activiteiten, als aandeelhouder, te melden. In de Kamerbrief hebben wij daar kort iets over opgenomen. De directie Financieringen is actief in internationaal verband, met name in de OESO:

- Wij zijn actief lid van de *Working Party on State Ownership and Privatisation Practices* van de OESO, die twee keer per jaar bijeenkomt. Wij presenteren daar vaak onderdelen van ons beleid. Dit jaar bijvoorbeeld MVO en Beloningen. Deze werkgroep heeft ook de *OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises* opgesteld, waaraan Nederland een grote bijdrage heeft geleverd. Ons huidige en nieuwe beleid zijn in lijn met deze guidelines.
- Daarnaast hebben wij voor de Beleidsdoorlichting Deelnemingenbeleid 2020 onderzoek gedaan naar het deelnemingenbeleid van Noorwegen, Duitsland en Frankrijk. De geleerde lessen zijn opgenomen in de beleidsdoorlichting en verwerkt in de Nota.
- Tot slot presenteren wij ons beleid frequent aan internationale delegaties, bijvoorbeeld aan de kiesgroeplanden. Recent hebben wij presentaties verzorgd voor Hongarije, Griekenland, Vietnam en Curaçao.
- We kunnen ook (misschien onder OESO-vlag) komende jaar een bijeenkomst in Den Haag organiseren voor Senior Stateowner Officials waarbij we bijvoorbeeld MVO-beleid (en/of) de bijdrage van staatsdeelnemingen aan de klimaatdoelstellingen centraal stellen. Dit naar analogie van de SBO-network van de OESO.

Wij laten de nota vertalen in het Engels en zullen deze delen in OESO-verband. Wij gaan graag in gesprek met u hierover.

[1] Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 36108, nr. 9

Communicatie
U ontvangt separaat van COMM een woordvoeringslijn en Q&A's.

Politiek/bestuurlijke context
U heeft toegezegd de Nota Deelnemingenbeleid voor de zomer aan de Tweede Kamer te sturen. Hiermee voldoet u aan deze toezegging. Alle drie de moties over de Nota uit het CD Deelnemingen van 26 januari 2022 (over brede welvaart, brede diversiteit en buitenlandse activiteiten) zijn verwerkt in de Nota.

U heeft daarnaast toegezegd dat u een proces wilt opstarten met de Tweede en Eerste Kamer. U heeft de Tweede Kamer in april de contouren van de Nota gestuurd, die brief staat geagendeerd voor het CD Deelnemingen van 22 juni. De commissie Financiën heeft in de procedurevergadering van 25 mei 2022 besloten om na het zomerreces een Notaoverleg te plannen om de Nota te bespreken. Dat Notaoverleg is gepland op 12 september. De Nota zal in afschrift ook aan de Eerste Kamer worden aangeboden. Daarmee stelt u het parlement in staat om via de geëigende weg invloed uit oefenen op de Nota.

Openbaar te maken nota's
In de inventarislijst is opgenomen welke nota's samen met de Nota Deelnemingenbeleid openbaar gemaakt worden. Dit zijn nota's over de contouren en eerdere versies van de Nota Deelnemingenbeleid zelf en over de deelonderwerpen MVO en beloningen. Uit deze nota's blijkt onder andere uw aandacht voor een grotere rol voor MVO in de Nota en voor belangrijke ontwikkelingen, zoals de klimaat- en energietransitie.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.